

Leven in een crisis

- De huidige tijd is een crisis, maar het kan twee kanten uit; vooruitgang of verval.
- Er is geen historische noodzakelijkheid, maar toeval en haperingen.
- De geschiedenis heeft het nodig dat er af en toe grote schoonmaak gehouden wordt, maar waar gaan we daarna naar toe? Dat ligt niet vast.

Maieutiek 2016-5

Pessimisten en optimisten

- In de 19de eeuw is er een te groot optimisme. Ook bij Spengler (*Der Untergang des Abendlandes: 1918–22*) die denkt dat er als vanzelf door de techniek ruimte ontstaat waar men gaat werken aan cultuur.
- Dat noemt hij 'technicisme' Maar, zegt Ortega, techniek berust op wetenschap en wetenschap op belang van zuivere kennis en als dát kwijtraakt raakt techniek ook weg.
- Geld voor vindingen is géén bevorderen van cultuur. We willen betalen voor producten van wetenschap, niet voor wetenschap zelf.
- Wetenschap, zoals we dat in Europa hebben, is zo uitzonderlijk als de evolutie van een eenhoorn, maar we zien dat belang niet in.

Maieutiek 2016-5

Verticale invasie

- Kritiek op de grootse 19de eeuw; hij bracht de massamens voort en als die blijft regeren zullen we terugvallen en terugval maakt het leven met zovelen onmogelijk. Rathenau zegt; er is een verticale invasie van barbaren. Dat is de massamens. (blz. 98)
- De invloed van de massamens die primitiever is dan de cultuur die hij benut, dat is wat Ortega 'verticale invasie' noemt. (Blz. 125)

Maieutiek 2016-5

Mensen zijn het probleem

- Mensen kunnen niet omgaan met de technische verworvenheden, met de vooruitgang die in m.n. 19de eeuw tot stand is gebracht.
- Eerdere beschavingen gingen ten onder omdat de strategie niet toereikend was.
- Nu is de mens niet toereikend. (blz. 128)

Maieutiek 2016-5

Geschiedenis opnemen in heden

- Het liberalisme moet worden verbeterd, maar dat doen bolsjewisme en fascisme nu net niet. Ze zijn niet 'op de hoogte van hun tijd' ze zijn anti- iets en anti is altijd tegen iets dat er historisch gezien er al is. Wil je dat verleden niet, dan popt het toch weer op.
- *"Maar het verleden is in essentie revenant. Als je het weggooit, keert het onherroepelijk terug. De enige manier om los te komen van het verleden, is het niet verwerpen maar opnemen. Om iets te kunnen ontwijken, moet je het juist niet uit het oog verliezen. Samengevat: leven op het 'niveau van de tijd', volledig bewust van de historische conjunctuur."*(131)

Maieutiek 2016-5

Psychologie van de massamens

- Hij heeft een diepgewortelde, aangeboren overtuiging dat het leven makkelijk en overvloedig is, zonder de tragiek van beperkingen.
- Hij is tevreden met zijn eigen morele en intellectuele toestand. Deze zelfingenomenheid brengt hem ertoe om zich af te sluiten van iedere externe autoriteit. Er is een verlangen te domineren. Daardoor gedraagt hij zich alsof hij alleen op de wereld is.
- Hij wil op alles invloed uitoefenen en dringt zijn platte visie op, zonder respect voor wie of wat dan ook, en zonder reserves of voorbehoud. (directe actie). (133)

Maieutiek 2016-5

Verloedering volgens Ortega

- sport en spel als belangrijkste doel,
- veel aandacht voor het lichaam,
- geen romantiek in omgang met vrouwen,
- vermaak met intellectuelen maar ze ook minachten,
- zich laten aflossen door knechten en lakeien,
- voorkeur voor autoriteit en geen ruimte voor discussie. (blz135)

Maieutiek 2016-5

Kwetsbaarheden als recht

- *“Men gedraagt zich buitenshuis alsof hij thuis is, waar kwetsbaarheden door de vingers kunnen worden gezien.” (137)*
- Kan de vorm aannemen van nationalisme.
- Partijen doen alsof ze iets vinden, maar handelen er niet naar. (139)
- V.b. Fascist eist vrijheid om zich te verzetten tegen vrijheid.

Maieutiek 2016-5

Liberaal bodem is er ook voor critici

- Dan bedoelt hij liberaal in de ruimste zin van het woord; welke vorm de vrijheid aan moet nemen staat ter discussie, maar politieke vrijheid is wat we gewonnen hebben in de afgelopen eeuwen en dat willen we niet opgeven.
- Het grootste probleem zit in mensen die doen alsof ze daar niet achter staan, maar er wel van profiteren; de katholieken, de fascisten en communisten. Ze hebben recht van spreken dankzij dat wat ze bestrijden; de liberale democratie.

Maieutiek 2016-5

Lot en plicht

- “ Maar het lot, datgene wat het leven ons verplicht te zijn of niet te zijn, daarover valt niet de discussiëren. Daar staan we alleen voor de keus om het wel of niet te accepteren. Als we het accepteren, handelen we waarachtig; als we het niet accepteren, leven we in een ontkenning, in een vervalsing van onszelf. Ons levenslot is niet om te doen waar wij zin in hebben; de contouren ervan worden pas zichtbaar als we aanvaarden dat er dingen zijn waar we geen zin in hebben, maar die we verplicht zijn te doen.”(138/139)

Maieutiek 2016-5

De criticus, de intellectueel en de specialist

- Des te harder men schreeuwt des te ongeloofwaardiger, want het is toneelspel. Het is een tijd van stromingen en je mee laten slepen.
- De huidige tijd neemt zichzelf niet serieus (verg. Arendt over Duitse intellectuelen).
- De wetenschap heeft periodes nodig van unificatie en integratie nodig, maar wie zou dat nu moeten doen? De specialist zelf denkt dat wetenschap net als cultuur er altijd is geweest en zal zijn en daarin is hij een massamens.

Maieutiek 2016-5